

**CRIME PREVENTION. ENSURING PUBLIC SAFETY.
PROBATION ACTIVITIES**

Bekchanov Nusrat Allanazarovich

Head of the private law firm "Bekchan-Himoya".

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17189284>

ARTICLE INFO

Received: 18th September 2025

Accepted: 23rd September 2025

Online: 24th September 2025

KEYWORDS

Crime prevention, preventive activities, public safety, legislation, Rule of Law, Social rehabilitation, legal protection.

ABSTRACT

This dissertation focuses on the relevance of the research topic, the concept of the prophylactic inspector's work to ensure human rights and freedoms, the current state of human rights and freedoms, and the nature of the prophylactic inspector's role in ensuring human rights and freedoms. In addition, the operational analysis of the norms of the activities of prevention inspectors to ensure human rights and freedoms, as well as procedural documents in this area, the problems and shortcomings in this area, as well as a number of shortcomings and shortcomings. In addition, the best practices of other foreign countries in the field of human rights and freedoms, as well as similar and different aspects of our national legislation, as well as the above-mentioned aspects will be used to improve this activity.

**ПРОФИЛАКТИКА ПРЕСТУПЛЕНИЙ. ОБЕСПЕЧЕНИЕ
ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ. ПРОБАЦИЯ**

Бекчанов Нусрат Алланазарович

Руководитель частной юридической фирмы «Бекчан-химоя».

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17189284>

ARTICLE INFO

Received: 18th September 2025

Accepted: 23rd September 2025

Online: 24th September 2025

KEYWORDS

Профилактика преступлений, профилактическая деятельность, общественная безопасность, законодательство, правопорядок, социальная

ABSTRACT

В статье рассматриваются классификация понятия правовых основ профилактики преступлений и их совершенствование, особенности данной деятельности, теоретический анализ процесса осуществления данной деятельности, объективные и субъективные факторы, обуславливающие необходимость такой деятельности. Также анализируется роль правовых основ профилактики преступлений в

реабилитация,
защита.

правовая

профилактической деятельности, значение отношения к ним субъектов, осуществляющих деятельность. Кроме того, рассматривается опыт передовых зарубежных стран в области правовых основ профилактики преступлений и его применение в национальном законодательстве с учетом нашего национального менталитета. Обсуждаются проблемы, возникающие в этом процессе, и теоретические пути их решения.

HUQUQBUZARLIK PROFILAKTIKASI. JAMOAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH. PROBATSIYA FAOLIYATI

Bekchanov Nusrat Allanazarovich

“Bekchan-himoya” xususiy advokatlik byurosi rahbari.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17189284>

ARTICLE INFO

Received: 18th September 2025

Accepted: 23rd September 2025

Online: 24th September 2025

KEYWORDS

Huquqbuzarlik profilaktikasi, profilaktik faoliyat, jamoat xavfsizligi, qonunchilik, Qonun ustuvorligi, Ijtimoiy reabilitatsiya, huquqiy himoya.

ABSTRACT

Ushbu maqolada huquqbuzarliklar profilaktikasining huquqiy asoslari tushunchasi tasnifi hamda uni takomillashtirish, bu faoliyatning o'ziga xos xususiyatlari, faoliyatni amalga oshirish jarayonidagi nazariy tahlillar bunday faoliyatni talab qiluvchi obyektiv hamda subyektiv omillar haqida so'z yuritiladi. Shuningdek huquqbuzarliklar profilaktikasining huquqiy asoslarining profilaktik faoliyatdagi o'рни, ahamiyati faoliyatni amalga oshiruvchi subyektlarning huquqiy asoslar to'g'risidagi munosabati tahlil qilinadi. Bundan tashqari huquqbuzarliklar profilaktikasining huquqiy asoslarini ilg'or xorijiy davlatlar tajribasini o'rganish ularni milliy mentalitetimizdan kelib chiqqan holda milliy qonunchilikka tadbiq qilish. Bu jarayonda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muamolar ularning nazariy yechimlari haqida fikr bildiriladi.

Faoliyatning amalga oshirilishi huquq normalari orqali belgilanishi bu faoliyat ishtirokchilarining huquq va majburiyatlarini aniq belgilashga va faoliyat yo'nalishini qat'iy belgilashga xizmat qiladi. Bunday normalar jamiyat taraqqiyotidan kelib chiqqan holda doimiy ravishda takomillashtirilib boriladi. Shu o'rindayunon faylasufi Suqrotning “ Nimaiki qonuniy bo'lsa o'sha adolatli bo'ladi “ degan fikrini keltirish joiz. Aynan ushbu

adolatni qanday qay darajada bo'lishi u tayangan qonunlarga bevosita bog'liq bo'ladi. Shu sababdan har qanday demokratik davlat huquq tizimini shundan kelib chiqqan holda rivojlantirib boradi. O'zbekiston ham mustaqillikka erishgandan buyon o'z qonunchilik tizimini takomillashtirib borishga alohida e'tibor qaratmoqda. Sh .M mirziyoyevning Mustaqilikning 32 yillik bayram tantanaliaridagi tabrigida keltirgani quyidagi junlari «Bugungi xalqimiz — kechagi xalq emas. Bugungi O'zbekiston ham, kechagi O'zbekiston emas» keltirish mumkin. Shuningdek 2022-2026- yillarga mo'ljllangan taraqqiyot strategiyasi mamlakatmizda adolat va qonun ustuvorligi yamoyillarini taraqqiyotning eng asosiy hamda zarur shartyiga aylantirish deb nomlanib quydagi maqsadlar belgilandi.

13-maqsad: Mulkiy huquqlarning daxlsizligini ishonchli himoya qilish hamda davlat organlarining mulkiy munosabatlarga noqonuniy aralashuvini cheklash.

14-maqsad: Qonun ustuvorligi va konstitutsiyaviy qonuniylikni ta'minlash hamda inson qadrini ushbu jarayonning bosh mezon sifatida belgilash.

15-maqsad: Davlat organlari va mansabdor shaxslarning faoliyati ustidan samarali sud nazoratini o'rnatish hamda fuqaro va tadbirkorlik subyektlarining odil sudlovga erishish darajasini oshirish.

16-maqsad: Jamoat xavfsizligini ta'minlash, huquqbuzarliklarning sodir etilishiga sabab bo'lgan shart-sharoitlarni o'z vaqtida aniqlash va bartaraf etishning samarali tizimini yaratish.

17-maqsad: Huquqni muhofaza qiluvchi organlarning yangi qiyofasini shakllantirish va ularning faoliyatini xalq manfaatlari, inson qadr-qimmati, huquq va erkinliklarini samarali himoya qilishga yo'naltirish.

18-maqsad: Sud va boshqa organlar hujjatlarining o'z vaqtida va to'liq ijrosini ta'minlash.

19-maqsad: Advokatura institutining inson huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini himoya qilishdagi salohiyatini tubdan oshirish, shuningdek, aholi va tadbirkorlik subyektlarining malakali huquqiy xizmatlarga bo'lgan talabini to'liq qondirish.

20-maqsad: Faol fuqarolik jamiyatini rivojlantirish hamda fuqarolar o'rtasida qonunga hurmat va itoat qilish hissini shakllantirish.

Bu maqsadlar orasida 16-maqsad aynan huquqbuzarliklar profilaktikasi faoliyat alohida tuxtalib quyidagi vazifalar belgilangan: Huquqbuzarliklarning oldini olish tizimini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish. Jamoat tartibini saqlash bo'yicha patrullik xizmati faoliyatini tubdan takomillashtirish, shu jumladan zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etgan holda fuqaroni ichki ishlar bo'limiga tekshirish uchun olib borish amaliyotidan voz kechish.

Barcha sohalar kabi huquqbuzarliklar profelaktikasio tizimida ham islohotlar olib borilmoqda. Normativ-huquqiy hujjatlar loyihalari muhokamasi portalida "Huquqbuzarliklar profilaktikasi faoliyatining asoslari to'g'risida"gi qonun loyihasi e'lon qilindi. unda bazi o'zgarishlar ham mavjud.

Huquqbuzarliklar profilaktikasining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:
shaxsning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini himoya qilinishini ta'minlash;

huquqbuzarliklarning sodir etilishi sabablarini va ularga imkon berayotgan shart-sharoitlarni aniqlash, o'rganish, muhokama qilish va bartaraf etish chora-tadbirlarini ko'rish;

huquqbuzarlikdan jabrlanuvchilarni, huquqbuzarliklar sodir etishga moyil bo'lgan, huquqbuzarlik sodir etgan, shu jumladan ilgari sudlangan va ozodlikdan mahrum etish joylaridan ozod qilingan shaxslarni ijtimoiy rehabilitatsiya qilish va ijtimoiy moslashtirish; jismoniy shaxslarning huquqbuzarlikdan jabrlanuvchiga aylanishi xavfini kamaytirish;

voyaga yetmaganlar nazoratsizligi, qarovsizligi, ular tomonidan huquqbuzarliklar yoki boshqa g'ayriijtimoiy xatti-harakatlar sodir etilishining oldini olish, ularga imkon beradigan sabablar va shart-sharoitlarni aniqlash hamda bartaraf etish;

voyaga yetmaganlarda qonunga itoatkorlik xulq-atvorini shakllantirish; ijtimoiy vaziyati og'ir bo'lgan shaxs va oilalarni ijtimoiy-pedagogik rehabilitatsiya qilish;

voyaga yetmaganlarni huquqbuzarliklar yoki boshqa g'ayriijtimoiy xatti-harakatlarni sodir qilishga jalb etish hollarini aniqlash va ularga barham berish;

huquqbuzarliklar profilaktikasini bevosita amalga oshiruvchi va unda ishtirok etuvchi organlar hamda muassasalar faoliyatining o'zaro hamkorligini ta'minlash va ularning faoliyatini muvofiqlashtirish.

Huquqbuzarliklar profilaktikasining asosiy prinsiplari quyidagilardan iborat:

- qonuniylik;
- insonparvarlik;
- tizimlilik;
- ishontirish usulining ustuvorligi;
- ta'sir ko'rsatish chora-tadbirlarini farqlash va yakka tartibdagi yondashish.

Huquqbuzarliklar profilaktikasining huquqiy asoslari deganda mazkur jarayondza yuzzaga keladigan ijtimoiy munosabatlarni tartibga soluvchi qonun va qonun osti normative huquqiy hujjatlardan iborat.

Prezident farmon, farmoyish, qarorlari bevosita bu faoliyatni tartibga solish maqsadi qonun normalarining ijro tizimini aniq ishlashini taminlashdan iboratdir. So'ngi 7 yil davomida bu faoliyatfa doir juda ko'plab Prezident farmon, farmoyish, qarorlari qabul qilinib yangi Mexanizm ishlab chiqildi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 10-apreldagi "Ichki ishlar organlarining faoliyati samaradorligini tubdan oshirish, jamoat tartibini, fuqarolar huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini ishonchli himoya qilishni ta'minlashda ularning mas'uliyatini kuchaytirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5005-son bo'lib unda nafaqat HPBlar balki IIO tizimidadi kamchiliklar haqida so'z boradi bular qatoriga :

birinchidan, respublika, o'rta va quyi bo'g'indagi bo'linmalar o'rtasida asosiy vazifa va funksiyalar aniq taqsimlanmagani har bir xodimning faoliyati ustuvor yo'nalishlarini va ishning pirovard natijasi uchun shaxsiy javobgarligini belgilashni qiyinlashtirmoqda;

ikkinchidan, amaldagi tashkiliy-shtat tuzilmalari kuch va vositalardan oqilona foydalanishni ta'minlamayapti, oqibatda markaziy va o'rta bo'g'inning ba'zi xizmatlarida yetarli ish hajmi bo'lmay turib, keragidan ham ortiqcha shtat birliklari saqlanib turgan bir

paytda, quyi bo'linmalar zimmasiga haddan ziyod xizmat vazifalari yuklanishiga olib kelmoqda;

uchinchidan, ichki ishlar organlari mansabdor shaxslari, shu jumladan profilaktika inspektorlarining aholi bilan muloqoti yo'lga qo'yilmagan, fuqarolar bilan muomala madaniyati pastligicha qolmoqda, aholining eng muhim muammolarini hal etish borasida fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari va fuqarolik jamiyatining boshqa institutlari bilan samarali hamkorlik ta'minlanmayapti;

to'rtinchidan, jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari yuzaki ko'rib chiqilmoqda, ularda ko'tarilayotgan masalalar har tomonlama chuqur tahlil qilinmayapti, murojaatlarga rasmiyatchilik uchungina javob berilayotgani fuqarolarning noroziligini keltirib chiqarmoqda, ularni O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Xalq qabulxonalariga va boshqa tashkilotlarga shikoyat bilan murojaat etishga majbur qilmoqda;

beshinchidan, ichki ishlar organlari mansabdor shaxslarining aholi oldida hisobot berib borishining ta'sirchan tizimi, ularning faoliyati ustidan jamoatchilik, parlament va deputatlik nazoratining samarali mexanizmlari joriy etilmagan, bu esa xodimlarning zimmasiga yuklatilgan vazifalarni samarali bajarishi uchun mas'uliyatini oshirish imkonini bermayapti;

oltinchidan, huquqbuzarliklarning oldini olish va profilaktikasi bo'yicha ishlar asosan, sodir etilgan g'ayriqonuniy qilmishlarning oqibatlariga qarshi kurashishdan iborat bo'lib qolmoqda, huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olish, ularni sodir etish sabablari va shart-sharoitlarini chuqur tahlil qilish, aniqlash va bartaraf etish bo'yicha tizimli va samarali chora-tadbirlar ko'rilmayapti;

yettinchidan, o'sib kelayotgan avlodni buzg'unchi g'oyalardan himoya qilishga, yoshlar jinoiy faoliyatga, avvalambor, terrorizm va diniy ekstremizmga jalb etilishining oldini olishga yetarlicha e'tibor qaratilmayapti, ichki ishlar organlarining tarbiyaviy o'rni sezilmayapti;

sakkizinchidan, ichki ishlar organlari xodimlarini tayyorlash, qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimi hozirgi talablarga javob bermaydi, poraxo'rlik va xizmat mavqeyini suiiste'mol qilish holatlari hamon uchrab turibdi;

to'qqizinchidan, eng yangi axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini tizimga joriy etish, ichki ishlar organlarini zamonaviy vositalar va asbob-uskunalar bilan jihozlash darajasi qoniqarsizligicha qolmoqda ekanligi belgilanib shu asosida ishlar amalga oshirildi shuningdek 2017-yil 18-apreldagi Pq 2896, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 26-martdagi "Jamoat xavfsizligini ta'minlash va jinoyatchilikka qarshi kurashish sohasida ichki ishlar organlari faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6196-sonlar qabul qilinib, Patrul-post xizmati va jamoat tartibini saqlash bosh boshqarmasi, Huquqbuzarliklar profilaktikasi bosh boshqarmasi, Yo'l harakati xavfsizligi bosh boshqarmasi, Probatsiya xizmatini o'z ichiga oladigan Jamoat xavfsizligi departamenti tashkil etildi shuningdek Huquqbuzarliklar profilaktikasi samaradorligini oshirishning quyidagi asosiy yo'nalishlarini amalga oshirish O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi va uning hududiy bo'linmalarining eng muhim vazifasi deb belgilandi.

Shu o'rinda gap huquqbuzarliklar profilaktikasining huquqiy asoslari takomillashtirish haqida borar ekan avvalo uni davlatning bosh qomusimiz konstitutsiya darajasiga ko'tarish lozim. Amaldagi Konstitutsyamizda bevosita huquqbuzarliklar profelaktikasini tartibga soluvchi norma mavjud emas faqat 55-moddada "Har kim o'z huquq va erkinliklarini qonunda taqiqlanmagan barcha usullar bilan himoya qilishga haqli" va 54-moddada Davlat inson hamda fuqaroning Konstitutsiya va qonunlarda mustahkamlangan huquqlari va erkinliklarini ta'minlaydi degan norma mavju bu normalar qatoriga Davlat jinoyatlarning oldini olish hamda ularda barcha fuqorolarini himoya qilish uchun yetrli chora tadbirlarni ko'rishga majbur degan normani qoshish mumkin. Bu normaning qo'shilihi mamlakat siyosatida huquqbuzarliklar profilaktikasining rolini oshirish va uni asosiy yo'nalishga aylantirishga xizmat qilishi mumkin. Shuningdek mamlakatimizda sodir etilgan jinoyatlar qasddan odam o'ldirish jinoyatining 422 ta nomusga tegish jinoyatining 170 sodir etilganligi bu turdagi jinoyatlaning qaryib 2 baravar o'sganini ko'rsatadi. Bu esa yangi profelaktik chorani yani nafaqat ijtimoiy reabilitatsiya qilish va ijtimoiy moslashtirish, ijtimoiy profelaktika qatoriga psixalogiyani kiritish yani ijtimoiy reabilitatsiya qilish va ijtimoiy moslashtirish deb kiritish mumkin. Qonun loyahasida esa bu quyidagi shaklda keltirilgan:

Ijtimoiy reabilitatsiya qilish va ijtimoiy moslashtirish chora-tadbirlari qonunchilikda belgilangan tartibda huquqbuzarliklar profilaktikasini amalga oshiruvchi sub'yektlar tomonidan jabrlanuvchilarga, huquqbuzarliklar sodir etishga moyil bo'lgan, huquqbuzarliklar sodir etgan shaxslarga nisbatan qo'llaniladi.

Ijtimoiy reabilitatsiya qilish va ijtimoiy moslashtirish chora-tadbirlari quyidagilardan iborat:

ijtimoiy jihatdan xavfli ahvolda qolgan, psixoaktiv moddalarni notibbiy maqsadlarda iste'mol qiluvchi, narkologik kasalliklarga chalingan, ruhiy holati buzilgan yoxud nazoratsizligi yoki qarovsizligi oqibatida hayoti va sog'lig'i uchun xavf tug'diradigan yoki ta'minlash, tarbiyalash va ta'lim berish talablariga javob bermaydigan sharoitda bo'lgan shaxslarning, shuningdek huquqbuzarliklarni yoxud boshqa g'ayriijtimoiy harakatlarni sodir etayotgan shaxslarning hisobini yuritish;

ijtimoiy jihatdan xavfli ahvolda qolgan oilalarning, oila a'zolariga, shuningdek birgalikda yashovchi boshqa shaxslarga nisbatan shafqatsiz muomalada bo'layotgan oilalarning, ota-onasi, oila a'zolari yoki birgalikda yashovchi shaxslar voyaga yetmagan shaxslarning xulq-atvoriga salbiy ta'sir ko'rsatayotgan yoki oila a'zolarini va birgalikda yashovchi boshqa shaxslarni ta'minlash, tarbiyalash hamda ularga ta'lim berish bo'yicha o'z majburiyatlarini bajarishdan bo'yin tovlayotgan yoki lozim darajada bajarmayotgan oilalarning, nizolashish arafasida yoxud nizoli vaziyatlarda bo'lgan oilalarning hisobini yuritish. Yana asosiy yo'alish va etiborni voyaga yetmaganlarga qaratish zarur. Chunonchi 2023 yilning 8 oyida respublikada 2121 nafar voyaga yetmaganlar tomonidan 2024 ta jinoyat sodir etilgan. jinoyatlarda 1424 nafar maktab o'quvchisi ishtirok etgan.

References:

1. "Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida"gi Qonun // 2014

2. “Huquqbuzarliklar profilaktikasi va jamoat xavfsizligini ta’minlash sohasida kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirishga doir qo’shimcha chora-tadbirlar to’g’risida”gi Prezident Qarori // 2019
3. O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi hay’atining kengaytirilgan yig‘ilishidagi Prezident Shavkat Mirziyoyevning nutqi // 2021
4. X. (2021). Нутқ моҳиятини ташкил этувчи Арипова, А муҳим восита. Scientific progress, 1(6).
5. Абдужалилов, Д., & Арипова, А. (2021). КУЛЬТУРА ОБЩЕНИЯ СОТРУДНИКОВ ОВД. Scientific progress, 2(1), 328-332.
6. Истамов, Н., Убайдуллаев, С., Махмудхужаев, Ж., & Бобохонов, Ш. (2021). ТУРИЗМ–КАК ВЕДУЩИЙ СЕКТОР МИРОВОЙ ЭКОНОМИКИ. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF INNOVATIONS ON TOURISM MANAGEMENT AND FINANCE, 2(4), 1-5.
7. Убайдуллаев, С., Арипова, А., & Истамов, Н. (2021). Туризм в Узбекистане. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF INNOVATIONS ON TOURISM MANAGEMENT AND FINANCE, 2(4), 6-10.
8. Абдувалиев, Н., & Арипова, А. (2021). ВАЖНОСТЬ КУЛЬТУРЫ ОБЩЕНИЯ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ИНСПЕКТОРОВ ПРОФИЛАКТИКИ ПРАВОНАРУШЕНИЙ. Scientific progress, 2(1), 333-335.
9. Икрамова, Л., & Арипова, А. (2021). РОЛЬ КУЛЬТУРЫ ОБЩЕНИЯ ИНСПЕКТОРОВ ПРОФИЛАКТИКИ В ПРЕДУПРЕЖДЕНИИ ПРЕСТУПНОСТИ. Scientific progress, 1(6), 476-479.
10. Саидалиев, С. С., & Арипова, А. Х. (2021). БОРЬБА С НАРКОТОРГОВЛЕЙ И МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ. Scientific progress, 2(1), 900-906.
11. Khasanovna, A. A., Sharafitdinovna, K. K., & Sharafitdinovna, K. N. (2022). THE ROLE OF COMMUNICATION CULTURE IN THE FIELD OF CRIME PREVENTION AND PUBLIC SAFETY. The American Journal of Political Science Law and Criminology, 4(02), 31-37.